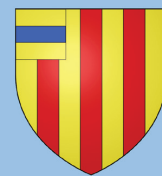

Heemkundige Kring Dr. Croquet - Walem

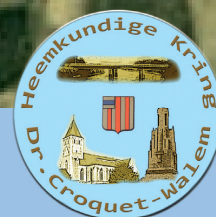
Soltau

Belgische Turners.

MAGAZINE 45 - Lager Soltau

Driemaandelijkse uitgave : April - mei - juni 2017

Colofon

**Dit magazine is een uitgave van
vzw Heemkundige Kring
Dr. Croquet Walem**

**Maatschappelijke zetel:
Kloosterstraat 76
B-2800 Walem**

**www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be**

**U kan lid worden door
overschrijving van
10 euro op rekening nr.:
BE23 7512 0773 0691
dan krijgt u de volgende nummers
van ons tijdschrift in uw bus.**

**Redactie en medewerkers
van dit nummer:**

**Hugo Rom
Staf Daems
Frans de Greve
Willy Hendrickx
Walter Marivoet
Nena Vandeweerd
Sabine Van Malderen
Tom Van Buggenhout**

**Foto voorblad:
Belgische krijgsgevangenen
in kamp van Soltau.**

Onze ereleden

Balzarini Jan-Delwiche J.	Morrens Paul
Bellon Bert-Loiselle Martine	Nauwelaerts Eugene
Bergé Jan	Nuyts Dirk
Boterman M.-Bosschaerts S.	Ooghe Bart-Sommen Liesbet
Caelen Karel	Op de Beeck Eddy
Carpentier Christiane	Peeters Katrien (Apotheek-Walem)
Coeckelbergh Willy	Peeters-Van Laer (Schrijnwerkerij)
Daems Hendrik	Peeters Henri
De Belder Karel	Poot Jaak-Janssens Lea
De Greve Frans	Rahier Rombaut
De Groef Gerard	Ressler Alex
De Laet Pieter	Ressler Willy
De Ridder Hilde	Rom Hugo
De Vos Marie-José	Rijmenams Frans
De Waerhert Paula,	Schroeven Wilhelmina
De Win-Van Reeth	Steensels Danny-Van Malderen Sabine
Dox-Vercammen	Vaes Karel
Duquene S.-Van Buggenhout C.	Van Buggenhout-Huysmans Flor
Gijsemans Jan	Van Buggenhout Tom-Veys Ann
Gilon Els (Haarstudio Ellix)	Van Damme Gerard-Loiselle Monique
Goyvaerts E.	Van de brul Dirk (Bouwwerken),
Groep Gilon BVBA	Van Genechten Gaby
Honsia Clara	Van Lint Jean-Van den Heuvel Inge
Janssens Pieter	Van Malderen Stefaan
Laurens André	Vandamme Ricardo
Dokter Liekens Jo	Vander Kuylen Bart (Dierenarts)
Maes Bob-Van Buggenhout Agnes	Vansant Elza
Mariën Maria	Verbeeck Casimir
Marivoet Chantal	Verbeeck Ludo
Marivoet Martin	Verbiest Eric,
Marivoet Walter-van Berckelaer Liz	Vercammen Fons (AXA Bank)
Merckx Eddy-Tanghe Annabel	Vermeeren Frans
Michiels Frank	Wouters Gerald (Aannemer)

EDITORIAAL

Asjemenou

De woensdag voor Onze-Lieve-Heer-Hemelvaart stond al een tijdje met stip in de agenda van de heemkundige kring. Een Nederlandse vereniging die zich specialiseerde in de Eerste Wereldoorlog had zich aangemeld voor een bezoek aan het fort van Walem. Eerlijk gezegd, we waren zeer vereerd met deze interesse vanwege onze noorderburen, hoewel we ook allemaal even diep adem haalden. Een blik op hun website leerde ons dat het echt wel experts waren in hun materie, en als we dit samenvoegden met de extroverte vrijpostigheid die zo kenmerkend is voor Nederlanders, dan beseften we dat hun bezoek wel eens een vuurproef kon zijn voor onze jonge gidsenervaring.

Het Nederlandse gezelschap kwam van Antwerpen en zou overnachten in Leuven. Vóór ze naar Walem kwamen zouden ze middagmaal nemen in het spoorwegfort van Duffel. We mochten hun bus verwachten rond 15:00. Rond kwart over drie telefoon "Duizend maal verontschuldigingen, maar we vertrekken nu vanuit Duffel". Ok, geen probleem, dan zouden ze ten laatste een kwartier later ter plaatse zijn. Kwart voor vier opnieuw telefoon "Duizend maal verontschuldigingen, we zitten nu in de Walemstraat en dat is niet zo eenvoudig om hier doorheen te komen met de bus". Tja, daar konden we ons iets

Ongeduldig wachten op de aankomst van de bus met Nederlandse bezoekers.

bij voorstellen. Rond kwart na vier hoorden we het ronken van een tourbus uit de richting van Mechelen, vaardig stuurde de chauffeur de bus de kleine parking voor het fort op. Ongeveer anderhalf uur nadat het gepland was, waren ze aangekomen. Dit was toch wel een speciaal moment: voor de eerste keer trok het fort van Walem een bus vol bezoekers aan, en dan nog Nederlanders. De aankomst van de bus leek dan ook heel even op de landing van een vliegende schotel, en wij keken reikhalzend uit naar het moment waarop de deuren zouden opengaan waarop de aliens uit hun ruimteschip zouden afdalen.

Het bleek dat ze tegen zes uur terug willen vertrekken. De leider van het gezelschap deelt de groep op in vier. Elke gids neemt een groepje mee, we spoeden ons naar de verschillende hoogtepunten van het fort: de koepels rechts, het monument, het hoofdfront, de linkercaponnière.

De Nederlanders bleken een geïnteresseerd publiek, de militaire constructies maakten indruk. We eindigden bij het memoriaal en ons cafeetje "Den blindganger". De Nederlandse zuinigheid zette echter een domper op onze Vlaamse ambities.

Op de vorige fortendag sprak een trouw lid een van de bestuursleden aan. Dat we in ons tijdschrift te veel over "den oorlog" schreven, en dat we terug "wa-mier van Walem" moesten brengen. Daarom tappen we in dit tijdschrift uit verschillende vaatjes: een artikel over "Soltau", dit is de plaats waar de soldaten uit fort Walem in krijgsgevangenschap gingen, we brengen nog nabeschouwing op de fortendag. We starten een nieuwe reeks over de costuimen van Walem. Een strooibriefje uit Walem brengt ons bij Poeske Scherens. We lezen de krant van 1897. Opzoeking naar genealogie bracht ons bij vondelingen en we ontdekten een oude vorm van burgerlijke weerstand tegen buitenlands gezag. Frans De Greve haalt jeugderinneringen op, gevolgd door een volgende aflevering met middeltjes uit grootmoeders tijd. We eindigen met een kort verslag over onze werkzaamheden op het fort. Veel leesplezier!

Belgische krijgsgevangenen

Finaal in het nauw gedreven liet commandant de Witte op 2 oktober 1914 de witte vlag van de overgave hijsen op het fort van Walem. Met militaire eer verlieten de laatste overlevenden (een 200-tal) het fort, buiten de poort legden ze hun wapens neer en werden als krijgsgevangen meegenomen naar Mechelen. Daarna werden ze in eerste instantie getransporteerd naar het krijgsgevangenkamp Soltau in de deelstaat Nedersaksen om vervolgens verspreid te worden over andere krijgsgevangenkampen zoals onder andere die van Göttingen , Parchim, Altengrabow, Güstrow en Giessen.

Het totaal aantal krijgsgevangen van het Belgische leger bedroeg ongeveer 730 officieren en 40 500 onderofficieren en manschappen.

Het kamp Soltau was het grootste Duitse krijgsgevangenkamp en bestond eigenlijk uit twee aparte kampen samen goed voor een 70-tal barakken.

Het grootste deel van de krijgsgevangenen kwamen aan in de maanden augustus, september en oktober en er was eigenlijk zoals de Duitsers opmerkten ' niets klaar om hen te ontvangen'.

De talrijkste groepen die te voet of in veewagens naar Duitsland werden gebracht kwamen meestal via Hannover terecht in Munster, Celle en Soltau.

Munster was een Duits legerkamp waar de gevangen werden ondergebracht in enkele barakken en inderhaast opgerichte tenten.

Maar in Soltau wachtte de gevangen slechts een heidegebied waar enkele hectaren waren omheind. Met gestolen materieel, met zakmessen en met de blote hand probeerden ze putten te graven waarin ze dicht tegen elkaar aangedruimd beschutting zochten tegen de koude. De dagen erna werden sommige fijn afgewerkt en voorzien van een zoldering zodat de inzittenden aan verschil-

Krijgsgevangenen te Mechelen

lende karweien konden ontsnappen. Maar na enkele weken beslisten de Duitsers dat de gevangen een eigen kamp zouden oprichten. Zonder rekening te houden met kennis en/of vaardigheden werden de mannen aan het werk gezet: dragen van planken en balken, gelijkmaken van de grond en later het bouwen van barakken.

Tijdens de eerste dagen van hun gevangenschap leden de mannen honger en het eten dat ze wel kregen wat vrijwel oneetbaar: soep van koedarmen en bedorven vis, beetwortelsoep,...

Als ontbijt kregen ze één kom koffie en 300g brood, later werd dit zelfs teruggebracht tot 250g. 's Middags bovengenoemde soep en 's avonds een kom koffie of een afkooksel van meel uit bedorven bonen.

De eerste maanden waren verschrikkelijk hard en er kwam ook geen nieuws over het verloop van de oorlog. Ook over het lot van familieleden bleven de gevangen in het ongewisse. Kortom ze leefden totaal afgezonderd van de rest van de wereld.

Ook om de gezondheidstoestand van de mannen bekommerden de Duitsers zich niet. Op bepaalde tijdstippen werden ze wel verplicht ingeënt tegen tyfus, wat eigenlijk volkomen overbodig was en

De hoofdstraat in het kamp van Soltau

in Soltau - Nedersaksen.

waar heel wat mannen ziek of zelfs helemaal niet van terugkeerden. Nog steeds gekleed in de kleren die ze droegen bij hun gevangenneming, velen zelfs zonder jas en zonder schoenen, trokken ze alleen af en toe hun schoenen uit om hun voeten te wassen.

bomen, landbouwwerken, heideontginning, droogleggings- en draineringswerken, het oprichten van modeldorpen, enz...

Ambroise Linard in het kamp van Soltau.

Tweemaal per week kwamen er schildwachten het kamp binnen om volk te halen om karweien uit te voeren: ontginningen, bouwen van barakken, werken in de keuken en reinigen van toiletten. Met behulp van honden, afgericht op militaire wijze, werden de mannen door de schildwachten met de revolver in de aanslag naar de verschillende werkhuizen gedreven.

Uiteraard gebeurde dit alles onbezoldigd en als men een schildwacht al eens een beetje geld toestak om iets extra te eten mee te brengen bleek die achteraf aan geheugenverlies te lijden.

Het is wel eigenaardig dat de Duitsers gewacht hebben tot de eerste maanden van 1915 om de gevangenen als werkkrachten in te zetten. Tijdens diezelfde periode werden de gevangenen van Munster overgebracht naar Soltau, wat het totaal aantal Belgen op 25 000 bracht. Zij werden mee ingezet in de zout- en koolmijnen, bij het kappen van

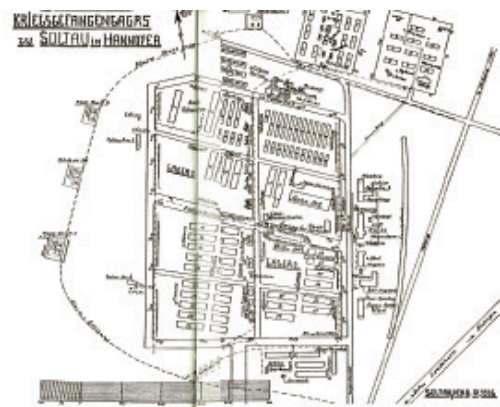

Een postkaart van Ambroise Linard vanuit Soltau aan zijn echtgenote.

De zwaarste beproeving was het werken in de zoutmijnen: werken op een diepte van 600 tot 900m met gekwetste of verbrande ogen door de schittering van de zoutlagen.

Het meest geliefde karwei was de veldarbeid. Want als men geluk had kwam men terecht bij een hoeve waar de baas goedgehartig genoeg was om de mannen goed te behandelen en waar er bovendien ook beter voedsel was.

Maar of men nu werd ingezet als timmerman, metsers, houthakker, grondwerker, werkmans in de mijn, sjouwer of...het resultaat was hetzelfde. De mannen verloren hun gezondheid, hun levensvreugde en hun vertrouwen. Overal werden ze geconfronteerd met vijandigheid, haat en plagerijen.

Een plattegrond van het kamp.

Bovendien raakten zij totaal verzwakt en vatbaar voor allerlei ziektes: longziekten, reuma, huidaandoeningen, maagklachten, dysenterie,...

Veel besmettingen, zoals een soort tyfus afkomstig uit Rusland, werden overgezet door het ongedierte waar men ook niet aan kon ontsnappen.

Gelukkig waren er naast de brutale krijgsdokters ook gemobiliseerde burgers die veel menselijker handelden. Maar beiden beschikten slecht over een belachelijk minimum aan middelen en medicijnen.

Tussen de kruisen met Vlaams klinkende namen op de begraafplaats in het kamp van Soltau.

Om in het hospitaal terecht te kunnen, moest men eigenlijk al zo goed als dood zijn. Er zijn dus bijgevolg heel weinig soldaten die de luxe van een fatsoenlijk bed hebben kunnen ervaren.

De 'echte' zieken, want daar werd nauwlettend op toegezien, werden meestal teruggestuurd naar hun barak met drie of vier tabletten aspirine en een vrijstelling voor de arbeid.

De werkongevallen, die gezien de vaak ongeschikte werkomstandigheden, veel voorkwamen boden de Duitse chirurgen de gelegenheid om hun talenten te tonen. Zij voerden dit werk meestal zeer nauwgezet en handig uit, maar jammer genoeg bleef de nazorg meestal achterwege.

Het sterftcijfer werd dan ook steeds groter en in 1918 tijdens een epidemie van de Spaanse griep bereikte dit een hoogtepunt.

De eerste doden die al overleden toen het kamp nog niet in orde was, werden in een dunne deken gerold, begraven in een grafkuil op een terrein dat later een bevolkt kerkhof zou worden.

Gelukkig voor hen stierven ze omringd door hun vrienden en landgenoten die hun leed probeerden te verzachten.

LINARD, Ambroise Jean Joseph adjutant op het fort van Waelhem in 1914.

Geboren te Recquignier (Fr.) op 17 maart 1869 uit Belgische ouders nl., Jean Ernest en Josephine Gosset. Hij was gehuwd met Elisa Leontine Piérard en had uit dat huwelijk drie kinderen, Raoul, Olga en Gabrielle.

Ambroise Linard was in dienst getreden bij het Belgisch leger in 1885 als beroepsvrijwilliger.

In 1895 bij de geboorte van zijn zoon Raoul woonde hij, met zijn familie, op het fort van Waelhem in de functie van "adjutant de matériel faisant fonctions d'Officier Comptable de matériel".

Op 1 augustus 1914 deed hij dienst op het fort van Waelhem in de 13e Batterij van de Vestingsartillerie Antwerpen.

Daar werd hij na gevechten, die vijf dagen en nachten hadden geduurd, op 2 oktober 1914 krijgsgevangen gemaakt door het Duits leger. Na de overgave werd hij in gevangenschap gevoerd naar Soltau in Duitsland, vanwaar hij op 22 oktober 1918 naar Frankrijk (Lyon) werd gerepatriëerd.

Hij heeft dan tot zijn oppensioenstelling verder dienst vervuld in het Belgisch leger. Hij overleed te Antwerpen in 1946.

Ambroise Linard heeft een persoonlijk verslag geschreven van de beschieting van het fort van Walem van 28 september tot 2 oktober 1914 vooral over de ontploffing van de munitieopslagplaats met zeer vele doden en gekwetsten als gevolg.

Adjutant Amboise Linard woonde tot 1912 met zijn familie op het fort van Walem. In 1914 was hij gekazerneerd op het fort.

Open Fortendag - 21 mei

Open Fortendag voor jong en oud.

Meer dan 500 stille genietters in het fort van Walem.

Dit was de titel van een artikel in de Gazet van Antwerpen, waarmee we ook de voorpagina haalden van de Mechelse editie van deze krant.

Het thema van open fortendag was dit jaar "Muziek in de forten", in het fort van Walem echter geen muziek, maar het was vooral de stilte die de boven- toon voerde.

Meer dan 500 stille genietters .

De vijfhonderd bezoekers konden tijdens de rondwandeling op verschillende plaatsen ervaren dat de grote en hoge wal van het fort veel van het omgevingsgeluid buiten houdt.

Iedere keer het fort voor het grote publiek wordt opgezet, trachten we nieuwe zaken op te nemen in ons verhaal zodat onze gidsen beter ondersteund worden.

Deze keer hebben we ervoor gezorgd dat de "verhalen" die voordien een beetje weggestopt waren in een lokaaltje prominenter getoond worden in de ingangspoterne.

Wanneer bezoekers moeten wachten op het vertrek van een volgende begeleide wandeling, kunnen ze deze wachttijd invullen met doornemen van de verhalen.

In de toekomst zullen we nog meer materiaal voorzien dat een rondleiding op het fort nog meer informatief maakt.

De boeiende en leerrijke verhalen van onze gidsen konden iedereen begeistern.

Voor deze fortendag sloegen Natuurpunt en de heemkundige kring opnieuw de handen in elkaar.

Beide verenigingen voorzagen gidsen die de bezoekers meenamen langsheen de verschillende gebouwen van het fort. In hun uitleg brachten de gidsen zowel informatie over de natuur als over de geschiedenis van het fort. We kregen veel positieve reacties van de bezoekers over onze manier van presenteren.

Op het einde van zo'n vermoeiende dag is het voor de gidsen, medewerkers en bezoekers altijd aangenaam nagenieten op het terras van "Den blindganger", een verkwikkende plaats waar het aangenaam toeven is tussen de stilte en het groen.

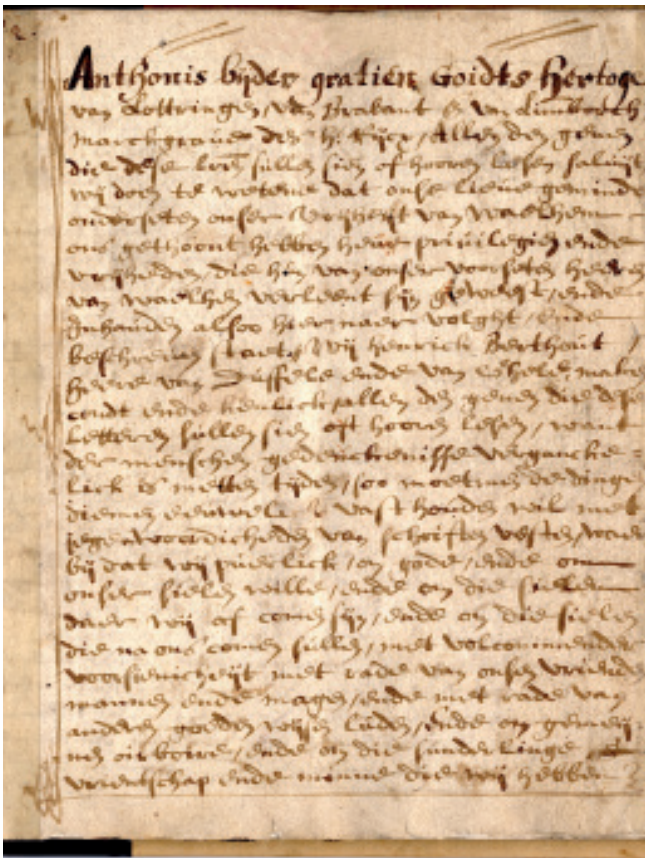
De costuimen van

Het oorspronkelijke document is gemaakt in 1602 op perkament, wij geven u hier de inhoud uit een copy (met de hand overgeschreven in 1606) gemaakt door notaris A. Van Tongelen.

Dank zij onze specialist in de paleografie - Willy - die de in het middelnederlands geschreven tekst omzette naar een leesbaar Word document, en die vervolgens onder handen is genomen door Nena Vandeweerd, kunnen we jullie de tekst nu aanbieden in verstaanbaar hedendaags Nederlands.

Waarvoor aan beide specialisten onze hartelijke dank !

Wij zullen de tekst van het volledige document aanbieden in enkele opeenvolgende nummers van ons Magazine, aangezien het een lijvig document is van 30 pagina's.

De eerste pagina van de copy uit 1606 door notaris A. Van Tongelen.

Ik, Anthon, bij God's gratie, Hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg; markgraaf¹ van het Heilig-Roomse Rijk: aan allen die deze oorkonde zullen zien, horen of lezen: gegroet.² Wij maken bekend dat onze geliefde onderdanen uit de Vrijheid Walem

ons hun privileges en rechten hebben getoond, die hen door een voorgaande heer verleend zijn. Daarin stond geschreven wat hierna volgt.

"Wij, Hendrik Berthout, heer van Duffel en van Geel, verkondigen aan allen die deze oorkonde zullen zien, horen of lezen: aangezien gedachten vergankelijk zijn doorheen de tijd, moet men zaken die men wil vereeuwigen op schrift stellen.³

Daarom hebben wij, om goed te doen en onze ziel en die van onze nakomelingen te beschermen, met overleg en raad van onze vrienden en bloedverwanten en met de raad van andere goede en wijze lieden, om het gemeen goed en om de uitzonderlijke vriendschap die wij hebben met de goede inwoners van Walem, in overleg, verschillende punten met betrekking tot overtredingen die hen zwaar vielen, verlicht en veranderd.

We willen dat ze de vrijheden die ze bij ons en onze voorgangers hadden, kunnen gebruiken en behouden. We hebben, in goede trouw en die van onze nakomelingen, beloofd dat de stad eender welk van deze punten, hoe merkwaardig of omvangrijk ze ook mogen zijn, zoals ze hierna beschreven staan, voor eeuwig zullen mogen behouden.

1. Ten eerste beloven we vonnissen te vellen en recht te spreken over alle voorvallen en misdaden die in de Vrijheid Walem gebeuren. Vervolgens, het vonnis dat de schepenen van Walem beslissen, zal, zonder onze tussenkomst, behouden blijven.

Slechts poorters van Walem zullen bovendien schepenen van Walem mogen worden.⁴ De schepenen mogen daarnaast geen vonnissen vellen buiten de

¹ Een markgraaf was een vertegenwoordiger van de Roomse keizer. Hij beschikte over de militaire macht in een bepaald gebied. Later zou de titel in de praktijk erfelijk worden en viel ze in Brabant in feite samen met die van de hertog.

² De groet is een typisch deel van de laat-middeleeuwse oorkonden.

³ Dit deel is de Arenga: een deel van een oorkonde waarin de oorkonder (de persoon die de oorkonde uitvaardigt) plaats heeft om wat sierlijkere taal te gebruiken. Vaak bevat het moraliserende boodschappen die de beweegredenen van de oorkonder verklaren.

⁴ Deze clausule beschermt de inwoners van Walem waarschijnlijk tegen raadgevers (enz.) van de hertogen die in het schepencollege zouden komen om invloed uit te oefenen op het stadsbestuur.

⁵ De origine van de 'Vrijheid' als begrip voor de regio rond een stad kan in deze clausule worden teruggevonden. Het was namelijk een plaats waar andere rechten golden (en vaak, voor burgers, betere) dan in het gebied errond. De uitspraak "stadslucht maakt vrij" wijst hier ook op.

Waelhem anno 1602

Costuimen of Gewoonterecht is recht dat gebaseerd is op gewoonten.

Een belangrijk kenmerk van gewoonterecht is dat het van generatie op generatie mondeling wordt doorgegeven. Daarom wordt gewoonterecht ook wel ongeschreven recht en costumier recht genoemd. Synoniemen die stammen uit het Middelnederlands zijn costume of costuijme en usantie. Aangezien gewoonterecht ontstaat vanuit de samenleving is het de tegenhanger van wettenrecht, dat door de wetgever aan de samenleving wordt opgelegd. Het gewoonterecht is eeuwenlang de dominante rechtsbron geweest in West-Europa, maar is vrijwel geheel verdrongen door het wettenrecht. (Wikipedia)

Vrijheid Walem en niemand die in de Vrijheid woont zal mogen worden berechtigd in een andere Vrijheid.⁵

2. Vervolgens, (mannelijke) inwoners van Walem mogen geen poorter⁶ worden via het huwelijk. Als een poorter iemand ten huwelijk neemt, wordt de vrouw poorter(es) zolang ze getrouwd zijn, dus zolang de echtgenoot leeft, en niet langer.

Als ze zelf poorter(es) is en trouwt, dan zal de echtgenoot geen poorter worden. Vervolgens, dochters van poorters zullen eveneens als poorteressen ingeschreven staan zolang ze in het ouderlijk huis woont.

Wanneer ze het huis verlaten, verliezen ze hun poorterschap en nemen ze het poorterschap over via huwelijk.⁷ Vervolgens, wie binnen de Vrijheid Walem woont, moet vijf gulden betalen en dan mag hij poorter worden, waarvan tien stuivers naar ons zal gaan, zeven stuivers naar de schepenen en vier stuivers naar Onze Vrouw.⁸

3. Vervolgens, wanneer lieden van buiten de Vrijheid poorter van Walem willen worden, moeten ze goedkeuring hebben van onze drossaard⁹, die verkregen werd met raad van de schepenen.

Ze zullen verder twintig stuivers aan de schepenen moeten betalen en tien stuivers aan Onze Vrouw en dan zal het recht van de Vrijheid Walem voor hen gelden en zullen ze poorter zijn.

Ze zullen verder moeten beloven jaarlijks vijf gulden betalen tot ze honderd jaar in de Vrijheid Walem hebben gewoond en dit is erfelijk. Elke schuld die ze in het land van Grimbergen hebben, waarvan getuigd wordt door schepenen of onze vertegen-

woordigers in die stad, moeten ze nakomen.

Ze mogen verder de drie volgende misdaden niet gepleegd hebben: moord, eerroof en verkrachting. Indien ze hiervan werden vrijgesproken door gerechtelijke instanties, dan zijn deze verleden misdaden niet meer geldig en mogen ze hun poorterschap behouden, maar zullen ze worden gestraft zoals ons goeddukt.

Vervolgens, wie poorter is binnen Walem mag zijn poorterschap niet verliezen, tenzij hij een banneling is, hij poorter was in een andere stad of hij met zijn familie niet in de Vrijheid Walem woont.

4. Vervolgens, poorters van Walem en de gemeente moet niet op heervvaart¹⁰ gaan. Indien ze toch meegaan, mogen we ze niet verder laten gaan dan waar ze met de betaling van één penning per dag een brood kunnen kopen en ze moeten bovendien 's avonds terug in de Vrijheid Walem zijn.

Vervolgens zijn de poorters en inwoners van Walem ons geen beden¹¹ verschuldigd, behalve voor deze drie doeleinden: huwelijk, ridderschap en gevangenschap in oorlogstijd. Elk van deze beden zijn 23 Leuvense ponden.

Vervolgens, wij, noch onze naasten, mogen geen enkele poorter die recht heeft op borg¹² voor zijn misdaad – of die zijn misdaad reeds heeft vereffend en de schepenen dit erkend hebben – gevangen nemen.

Maar indien de misdaad om slagen of fysiek geweld ging, moet hij (de poorter) gevangen blijven en zijn vonnis uitzitten zoals het recht van de Vrijheid Walem het voorschrijft.

 wh & nv

⁶ Poorter = burger/inwoner van Mechelen. Zij genoten van de stadsrechten/privileges.

⁷ Dit betekent dat dochters van poorters voornamelijk slechts trouwden met andere poorters.

⁸ Dit verwijst vermoedelijk naar de Kerk.

⁹ = hofbeambte

¹⁰ Heervvaart was een vorm van dienstplicht. De vorst verplichtte zijn onderdanen om een bepaald aantal mannen te laten deelnemen aan zijn krijgstochten of een bepaald bedrag te betalen om die te steunen.

¹¹ De bede was een vorm van belastingen die de vorst vroeg om uitzonderlijke kosten (vb.: krijgstochten, huwelijken, ...) mee te dekken. Hij 'bed' dus letterlijk bij de stedelijke bevolking om hem te financieren.

¹² Een betaling als boetedoening voor misdaad

Jef (Poeske) Scherens

Dat de Walemnar kon feesten en drinken is algemeen geweten. Ook zo in de augustusmaand van 1947. Vogelpik met velo, blaasgevecht, lepelkoers mastklommen, kaarskenkoers met behoorlijk nachtgewaad...?! De Bond voor Sport en feestelijkheden zorgde dat het allemaal prima verliep. En dit jaar werd Jef Scherens herdacht, maar wie was Jef Weer?

Zondag 17 Augustus : huldiging van wereldkampioen Jef Scherens

Jef Scherens, beter bekend als Poeske Scherens, is Leuvens belangrijkste wielheld. Als baanwielrenner werd hij zevenmaal wereldkampioen snelheid. Scherens was verbonden aan de Leuvense Stoempersclub, die jaarlijks de Grote Prijs Jef Scherens inricht.

Van Poeterke tot Poeske

Jef Scherens (1909) werd geboren in Werchter, als vijfde kind van het gezin Felix Scherens-Regina Janssens. De kleine Jef werd al snel 'Jefke', maar ook 'Poeterke'. In het Hageland was dat een benaming voor een geitje of lammetje dat niet goed meegroeide. De straatridders van Werchter vervormden het eerst tot 'Poeter', wat later 'Poeske' werd.

Toen Jef Scherens later een zeer snelle spurter bleek met een katachtige eindjump kreeg die bijnaam burgerrecht.

Stoempersclub

Van zijn vijfde tot aan het eind van WO I verbleef de jonge Jef met zijn familie nabij Bor-

deaux, waar hij Frans leerde spreken. Aan het eind van het lager onderwijs, dat hij niet zonder moeite doorliep, beval het Comité voor Beroepsoriëntatie aan dat Jefke ging werken.

Zo gebeurde ook: Jef werkte in een lederfabriek en fietste elke dag in groep op en af naar Zaventem. Dat bracht hem op het idee het als wielrenner te proberen.

Zijn één jaar oudere broer Giel kwam toen uit bij de nieuwelingen. Met een van diens twee racefietsen maakte Jef in 1926 zijn debuut in een wedstrijd te Betekom. Nog dat jaar behaalde hij zes overwinningen en talrijke ereplaatsen.

In 1927 werd hij lid van de Leuvense Stoempersclub en won hij bij de nieuwelingen veertig koersen. Door de vele successen besloot hij te stoppen met werken en alles op het wielrennen te zetten.

Joseph (Jef) Scherens (Werchter, 17 februari 1909–Leuven, 9 augustus 1986) was een succesvol Belgisch baanwielrenner van eind jaren 20 tot begin jaren 50.

meervoudig wereldkampioen

Het jaar nadien won hij bij de junioren 27 keer. Met name zijn spurters kwaliteiten kwamen op de voorgrond.

Wielersbaan

Op het einde van dat wielerseizoen bood Edward Van Hove, voorzitter van de Stoempersclub Leuven, Jef Scherens een contract aan om van start te gaan in een snelheidswedstrijd van het Brusselse Sportpaleis.

Poeske Scherens als wereldkampioen

Jef stond daar eerst weigerachtig tegenover uit vrees zich belachelijk te maken, maar Van Hove dreef door en op 14 oktober 1928 bekampte Scherens in een snelheidswedstrijd toenmalig Belgisch kampioen Jules Vervust, die hij in een formidabele spurt versloeg. Alle kenners waren er toen van overtuigd dat ze een nieuwe kampioen hadden ontdekt.

In 1929 won Scherens als onafhankelijke nog vijf

wegwedstrijden. Hij legde zich wel meer en meer toe op pistewedstrijden, omdat zijn toekomst volgens hem op de wielersbaan lag. Een eerste succes kwam er toen hij in Zelzate kampioen van België bij de onafhankelijken werd.

Jef verliet Werchter en vond onderdak bij de familie Jef Schuermans in Leuven, die aan de Diestsestraat het café-restaurant Mosselhuis uitbaatte.

In Leuven leerde hij Jef Mannaerts kennen, die zijn vaste verzorger werd. 1929 en 1930 waren de jaren van achttien maanden legerdienst – Scherens koerste wel verder – en een verplichte inactiviteit na een val.

Wereldkampioen

In 1931 kwam de grote doorbraak.

Jef Scherens werd voor het eerst Belgisch kampioen bij de profs door Jacques Arlet te verslaan. Deze Belgische titel werd de eerste van een hele reeks.

Scherens werd tussen 1931 en 1947 maar liefst 15 maal kampioen van België snelheid bij de profs. En in 1932 zette hij een eerste kroon op het werk door in Rome wereldkampioen te worden. Het enthousiasme in België was groot.

Jef Scherens werd op het paleis door koning Albert I ontvangen en werd ridder in de Leopoldsorde. De officiële ontvangst door het Leuvense stadsbestuur groeide uit tot een ware volkshulde. De straten van Leuven waren bevestigd en versierd, en op vele gebouwen stonden volkse spreuken te lezen.

Van 1933 tot en met 1937 hernieuwde Scherens zijn wereldtitel maar liefst vijf keer: in Parijs, Leipzig, Brussel, Zurich en Kopenhagen. In 1938 versloeg de Nederlander Arie Van Vliet in Amsterdam de niet 100% fitte Scherens. Van Vliet was naar Scherens' eigen zeggen zijn sterkste tegenstrever ooit.

In 1939 (Milaan) vielen beiden in de finale. Toen men de volgende dag de wedstrijd wilde overdoen, was de mobilisatie in Italië een feit en werd alles afgelast.

Pas in 1946 zouden er weer wereldkampioenschappen worden georganiseerd. In 1947 werd Poeske Scherens voor het laatst nog eens wereldkampioen. Behalve zeven wereldtitels en 16 Belgische titels won hij ook alle Grote Prijzen van diverse landen. Op een moment bezat hij alle sprint- en ronderecords van alle grote wielersbanen in Europa. In 1933 werd hem de Nationale Trofee van Sportverdienste toegekend.

De Amerikaanse ondernemer Louis V. Aronson krijgt patent op "the Safety Match," een lucifer met een ontsteking op basis van zwavel in plaats van het tot die tijd gebruikte uiterst giftige fosfor. Uitvinding van de roltrap door de Amerikaan Charles Seebergen (1857-1931) en een cycloon verwoest Darwin in Australië. Carl Elsener vraagt octrooi aan op het Zwitsers zakmes en De Britse legerarts Ronald Ross ontdekt dat tropische steekmuggen de overbrenger zijn van malaria. De Duitse Felix Hoffmann vervaardigt Acetylsalicylzuur; beter gekend als Aspirine.

Dichterbij in België wordt de Wereldtentoonstelling gehouden in Brussel en Tervuren, in Brussel wordt warenhuis l'Innovation geopend, en in Walem ...een varkensverhaal, ongelukken en vechtpartijen;

22 Maart 1897 : *Gazet van Antwerpen*

Een varken in de Nethe gevallen – Zaterdag morgen was de varkenskoopman M. Van Camp van Boom, naar de Mechelsche mark geweest en sloeg den weg naar Waelhem in. Aan de Nethe gekomen met zijne varkens kreeg een der dieren het in zijn bol, een bad te gaan nemen, zonder de toelating van den koopman en was weldra in het water aan 't duikelen en aan 't spartelen.

Dit viel zeker niet in de smaak van baas Van Camp die te vergeefs alles aanwendde om het dier aan de kant te lokken, schoot hem een geniaal gedacht te binnen en stelde dit seffens in practijk.

Hij nam nam een varken bij zijn achterpoten hief het van de grond op, schudde het eens krachtdadig zoodat het hevig begon te schreeuwen, en klom alsdan den steenweg terug op met zijn andere zwijnen. Op dit lawijd en zeker uit nieuwsgierigheid kwam onze badgast uit het water, voegde zich bij zijne kameraden en M. Van Camp kon gelukkig zijnen weg weer voortzetten.

29 maart 1897 : *Gazet van Mechelen*

Overleden. – Zuster Clara, van het klooster der Zusters van O.L Vrouw van Barmhartigheid, overste en stichter van het klooster en weezengesticht te Waelhem, in de wereld Anna Catherina Elshocht, is aldaar schielijk overleden.

20 april 1897 *Gazet van Mechelen*

Schip gezonken. – Vrijdag kwam schipper C. Van Camp met een beerschip van Antwerpen.

Nabij de brug van Waelhem werd de schuit door een rukwind tegen den steenenpaal geslagen, zoodat het schip lek kwam en zonk. De schipper en de knecht moesten zich redden door zwemmen, zij hadden den tijd niet in het bootje te springen.

Gelukkig dat het huisgezin te Antwerpen gebleven is, daar de vrouw ziek is, want anders waren er slachtoffers geweest. Schip en lading hooren toe aan de stad Antwerpen.

24 april 1897 *Gazet van Antwerpen*

Moordaanslag. – Een moordaanslag is gisteren in eene herberg te Waelhem gebeurd en heeft het gansche dorp in opschudding gebracht. Een soldaat der ruitery kreeg ruzie met de baas der herberg, den genaamden Schroeven, en werd aan de deur gezet. Hij wachtte den baas aan de deur af; ongelukkig kwam een der verbruikers, de genaamde Delhaye, buiten, en denkende dat het de baas was, sprong de soldaat op hem en bracht hem verscheidene messteken toe. Zijn toestand is onrustwekkend.

Het parket van Mechelen heeft zich ter plaatse begeven, om een onderzoek te openen.

30 april 1897 *Gazet van Mechelen*

Nog het gevecht. – Betere inlichtingen zijn toegekomen, aangaande het feit over eenige dagen 's nachts te Waelhem voorgevallen. Het was rond 2 ure, als Leopold Carpentier, soldaat bij het 5e regiment

WAELEH. — Moordaanslag. (D. J. B. B. B. B.) Een moordaanslag is gisteren in eene herberg te Waelhem gebeurd en heeft het gansche dorp in opschudding gebracht.
Een soldaat der ruitery kreeg ruzie met den baas der herberg, den genaamden Schroeven, en werd aan de deur gezet.
Hij wachtte den baas aan de deur af; ongelukkig kwam een der verbruikers, de genaamde Delhaye, buiten, en denkende dat het de baas was, sprong de soldaat op hem en bracht hem verscheidene messteken toe. Zijn toestand is onrustwekkend.
Het parket van Mechelen heeft zich ter plaatse begeven, om een onderzoek te openen.

In onze kranten gelezen

artillerie, in garnizoen te Antwerpen, alhier door twee gekende vechters werd aangevallen die hem met stokslagen, om zoo te zeggen wilden afmaken.

Carpentier trok zijn mes om zich te verdedigen en bracht de genaamde Lahyé Emiel van St. Katelijne Waver, eene messteek toe, doch ongelukkiglijk was Lahyé hoegenaamd niet onder de aanvallers, en had zich hoegenaamd niet met de zaak bemoeid, zoodat deze onschuldig getroffen werd. Thans is Lahyé zo goed als genezen, doch dit is het geval met Carpentier niet.

Deze ligt nog altijd doodelijk ziek in het krijgshospitaal van Antwerpen. Zijne moeder heeft hem Dinsdag een bezoek gaan brengen.

28 mei 1897 *Gazet van Mechelen*

Bloedig gevecht. – Verleden Maandag, rond de avond, bevonden zich in de herberg "De Keizer", op den steenweg van Waelhem, twee jongelingen, die voor eene zaak van weinig belang, eenklaps eene hevige woordenwisseling hadden.

Van woorden kwam men tot daden, en alras waren ze handgemeen en rolden beiden ten gronde. Eenige burgers hebben de vechters na enkele moeite kunnen scheiden.

4 juni 1897 *Gazet van Antwerpen*

Vechtpartij. – In de nacht van Zondag en Maandag heeft er eene vechtpartij alhier plaats gehad.

De genaamde Hendrickx heeft in deze worsteling erge kwetsuren bekomen aan verschillende lichaamsdeelen. De aanrander is een gekend voorvechter die over eenige tijd nog zelfs met den veldwachter van Waelhem in opstand is geweest, en hem met een gaffel had gestoken.

Mr. D'Hooge, geneesheer van Duffel, heeft Hendrickx verzorgd: op het gedrag van dezen is niets te zeggen, hij wordt algemeen geacht en bemind in de gemeente.

De laffe aanrander is aangehouden en zal zijne daden voor het gerecht kunnen uiteenzetten.

15 juni 1897 *Gazet van Mechelen*

Ongeluk. – Een pijnlijk ongeluk heeft zich heden morgen te Waelhem voorgedaan. De genaamde De Z. dagloner, 33 jaar oud ging voorbij eene in opbouw zijnde woning, wanneer eenklaps, men kent de oorzaak niet, de corniche loste en naar beneden viel.

De voorbijganger, wierd getroffen in den nek, en viel bewusteloos ten gronde. Hij wierd in eene naburige woning gedragen, waar de geneesheer hem de noodige zorgen toediende.

Zijn toestand is gevaarlijk.

23 oktober 1897 *Gazet van Antwerpen*

Revue. – De jaarlijksche wapenschouwing of revue der milicianen der gemeente Duffel, Kathelijne-Waver en Waelhem, toebehoorende aan de klassen van 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896 en 1897, welke meer dan 6 weken verlof hebben, zal dees jaar plaats hebben op Maandag 8 November, ten 8.15 ure voormiddag in de zaal Turine. De milicianen moeten drager zijn van hunne militaire kleeding en hun zakboekje (livret).

Vondelingen en adoptie

Vondelingen: een zaak van vroeger ? Niets is minder waar; nu nog worden kinderen achtergelaten:

06 jan. 2004: meisje te vondeling gelegd in een grijze plastic doos aan de voordeur van een huis in Merksem.

Het meisje krijgt de naam: Emma De Kleine

26 nov. 2006: Jasper Van Essen gevonden in een kartonnen doos in het station van Essen.

20 nov. 2007 Thomas De Kleine gevonden in een schuif te Antwerpen, vijf dagen oud.

Een verhaal van alle tijden...

Telkens er conflict situaties waren, zoals oorlog en bezetting, had men een grote toename van vondelingen. Hierbij halen we ook een Walems voorbeeld even aan.

Franse revolutie:

In 1811 installeert Napoleon de vondelingschui-ven in ons land, één per arrondissement.

De behoefte naar opvang is op dat ogenblik erg groot: in 1831 werden 515 kinderen ter vondeling gelegd, nog eens 106 worden achtergelaten (waar de ouders wel bekend zijn). Bijkomende reden voor het installeren van een vondelingschuif is om de daad toch wat uit de illegaliteit te halen.

Moeders legden een herkenningsteken bij het kind.

Op deze manier kon zij het kind teruggeisen als haar levenssituatie verbeterde.

Spijtig bleef dat een uitzondering, ongeveer 7% van de vondelingen werden weer opgeëist.

Een gemakkelijk leven stond de vondeling niet te wachten.

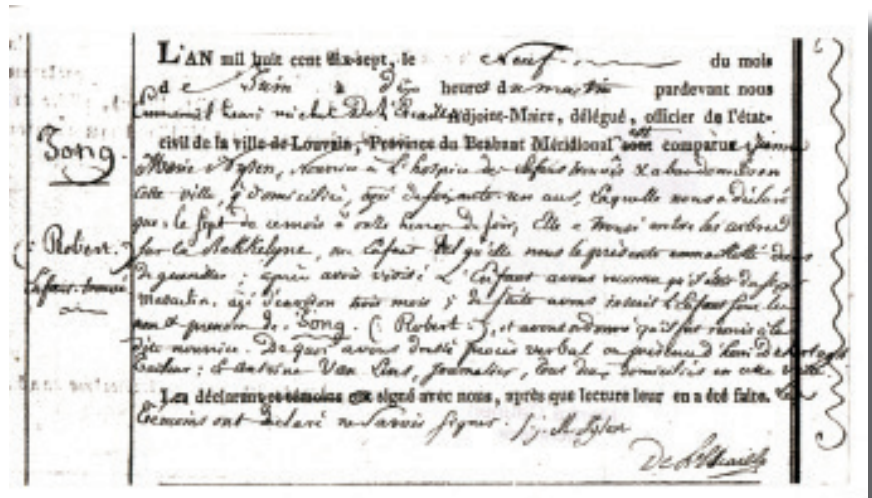
Tot hun 6 jaar werden ze bij een plattelandsvoedster ondergebracht, van 6 tot hun 12 jaar worden ze bij een landbouwersgezin of een ambachtman ondergebracht. De pleeggezinnen krijgen hiervoor een vergoeding. Vanaf 12 jaar werd de vondeling als zelfstandig beschouwd en moet hij of zij gaan werken, meestal als meid of knecht. Als ze de leeftijd van 12 halen tenminste, de helft van de vondelingen sterft voor hun twaalfde.

Het systeem van de vondelingschui-ven leidt ook tot misbruiken. Arme families droppen hun pasgeborene ongemerkt in de schuif en staan de volgende morgen voor dag en dauw klaar als pleeggezin op te treden voor de vondeling, zo hopen hun eigen king terug te krijgen en er nog een vergoeding voor te krijgen.

De laatste vondelingschuif sluit in België in 1863.

Oostenrijkse tijd: Politieke familienamen in Leuven:

Op 27 januari 1789 wordt er bij de toegangspoort

De akte van de vondeling Jong.

van het Leuvense vondelingenhuis een baby aangetroffen.

Aan de kleren van de vondeling is een briefje bevestigd waarop geschreven staat dat ze die middag om 1 uur geboren is en de voornamen Maria Theresia draagt. Dezelfde dag wordt het meisje gedoopt met deze voornamen en ze krijgt de familienaam Enfin. Zij is de eerst van 39 vondelingen die in 1789 in Leuven worden aangetroffen. De andere vondelingen krijgen bij hun doop de volgende voor- en familienamen:

7 febr. Petrus **Alles**
10 febr. Joanna Maria **Gaetom**
16 febr. Antonius **Zeep**
23 febr. Joanna **Ende**
25 febr. Joannes **Maegere**
2 maart Maria **Ratten**
3 maart Franciscus Antonius **Worden**
22 maart Cecilia **Vet**
23 maart Lucia **Metge**
4 april Antonius **Stolen**
14 april Franciscus **Goed**
17 april Dominicus **Zoodat**
20 april Ludovicus **Stelen**
6 mei Michael **Herboots**
8 mei Leopoldus **Rooven**
14 mei Josina **Plunderen**
23 mei Philippus **Geene**
5 mei Anna Catherina **Zonde**

een zaak van vroeger ?

14 juni Henricus **Meer**
14 juni Paulis **Enis**
16 juni Josephus **Helaes**
23 juni Dorothea **Onder**
5 juli Maria Elisabetha **Watti**
20 juli Martinus **Runnen**
24 juli Michael **Leeven**
29 juli Carolus **Wij**
31 juli Anna Maria **Galges**
14 aug. Christina **Pruijzman**
19 aug. Joannes Bapsta **Recruet**
29 aug. Agustinus **Canon**
27 sept. Bartholomeus **Komtoms**
27 sept. Mattheus **Helpen**
17 okt. Bernardus **Uijtde**
23 okt. Benedictus **Slaever**
31 okt. Nicolaus **Nije**
13 nov. Catharina **Vande**
1 dec. Frederic **Booze**
27 dec. Elisabeth **Tyran**

Op het eind van de achttiende eeuw regeerde keizer Jozef II over de zuidelijke Nederlanden. Hij was er niet erg geliefd. Ondermeer hief hij de kloosters op en moderniseerde het gehele bestuursstelsel en de rechterlijke macht. Door al deze maatregelen ging hij stevig in tegen het rechtsgevoel van de bevolking en dreigde er alom verzet. Het spreekt vanzelf dat de vreemdelingen niet erg geliefd waren in onze streken. Dit verzet leidde tot de Brabantse omwenteling.(1789)

Ook blijkt dat uit de naamgeving van de Leuvense vondelingen uit het jaar 1789, hier boven genoemd.

Immers alle namen achter elkaar gezet leidde tot de volgende wens:

Enfin alles gaet om zeep.

En de maegere ratten worden vet met gestolen goed, zoodat stelen, herboots rooven (helen), plunderen geene zonde meer en is.

Helaes onder wat tirannen leeven wij: galges, pruijsman, recruet, canon.

Komt ons helpen uijt de slavernije van de booze tyran.

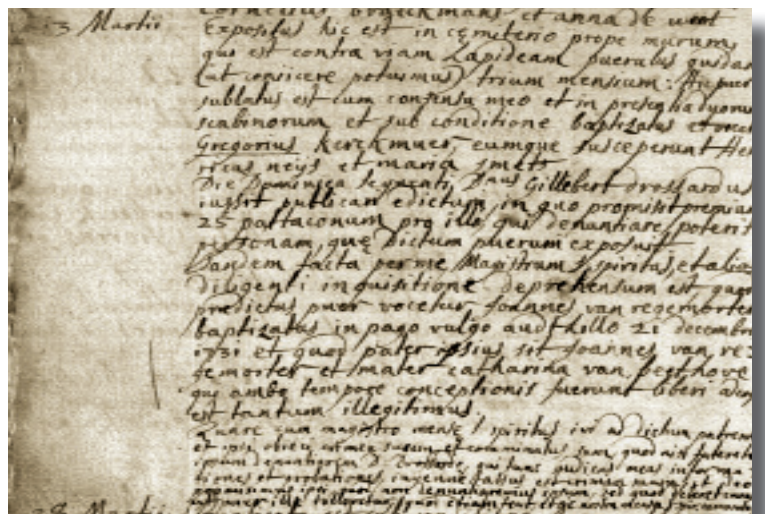
Als we nu bijna 200 jaar later het telefoonboek openslaan, blijkt dat er van enige van deze vondelingen de familienaam gebleven is. In het telefoonboek treffen we o.a. de volgende familienamen aan: Alles, Zeep, Herbots (Herboots), Geenen (Geene), Enis, Helaers (Helaes) en Wij. Politieke familienamen van tweehonderd jaar geleden.

Waelhem: 18 eeuw : 13 maart 1732

Er is een vondeling gelegd hier op het kerkhof, nabij de muur tegenover de steenweg, een klein jongetje van (voor zover wij dat konden uitmaken) 3 maanden oud.

Deze jongen is opgenomen met mijn toestemming en in aanwezigheid van twee schepenen voorwaardelijk gedoopt en Gregorius Kerckmuer genoemd, en de peter en meter waren Henricus Neys en Maria Smets. De volgende zondag heeft de drossard, de heer Gillebert, bevolen een openbare bekendmaking te verspreiden, waarin hij een beloning van 25 patacons beloofde voor degene die de persoon zou kunnen aangeven die het vornoemde jongetje te vondeling had gelegd. Nadat er door mij, de Meester van de H. Geest en anderen een nauwkeurig onderzoek was gevoerd, kwam aan het licht dat het vornoemde jongetje Joannes Regemorter heette en gedoopt was in het dorp dat in de volkstaal Audt Lillo heet op 21 december 1731 en dat de vader van datzelfde kind Joannes van Regmorter was en de moeder Catherina van Beethove, die allebei ten tijde van de verwekking ongehuwd (vrij?) waren, zodat het kind enkel onwettig is.

Daarom heb ik samen met de Meester van het Heilige Geesttafel naar de genoemde vader gegaan en ik heb hem zijn schandelijke daad voor de voeten geworpen en hem ermee gedreigd dat ik hem, als hij niet zou bekennen, zou aangeven bij de heer drossaard; toen hij mijn informatie en bewijzen hoorde, heeft hij openhartig zijn misdrijf bekend en dus hebben wij hem beloofd dat wij hem niet zouden aangeven, maar dat hij ervoor moest zorgen dat het kind opgenomen werd, wat hij ook gedaan heeft, en zo onze H.Geesttafel ontlast.

De Latijnse akte van de vondeling Gregorius Kerckmuer.

Mijmeringen over het na-

s Nachts, tegen de morgen aan, vatten wij, 70- plussers moeilijk de slaap eens we wakker zijn. Mijmeren over alles en nog wat is dan een optie...Is het weemoed of gewoon het verouderen maar jeugdherinneringen dagen dan vaak op. Vandaar het ontstaan van dit artikel.

Geboren (1939) en getogen te Walem in "de beuzz"(= Pastorijstraat) hadden we een jeugd die nu onmogelijk nog te beleven valt.

Was het door de miserie van de oorlogsjaren? Het is duidelijk dat in het 'boerendorp' dat Walem was, iedereen ook iedereen kende met naam maar vooral met bijnaam. Een derde van de bevolking was ook dichtbij of veraf familie van mekaar. Iedere dorpsgebeurtenis werd razendsnel verspreid en meebeleefd.

Bijna ieder huwelijk werd de avond ervoor voorafgegaan door luide knallen gedurende een uur of zelfs langer. In dikke metalen cylinders met centraal een gat werd buskruit gebracht, erboven werd dan dagbladpapier stevig ingeduwd. Via een kleine opening onderaan werd de lont aangestoken waarop een luide knal de omgeving deed opschrikken. De uitvoerders werden na afloop met een vat bier beloond. Bij het huwelijk zelf waren de meeste vrouwen aanwezig; niet alleen om de gehuwden te feliciteren, ook om de feestkledij te beoordelen.

Een overledene lag thuis opgebaard en buiten stond steevast een kruis opgesteld tegen het rolluik of de 'plaffeturen'. Wij kinderen vonden dit akelig...

Zoals gezegd liep iedere gebeurtenis als een vuurtje door het dorp, iedereen sprak ook iedereen aan; tenzij men in ruzie lag met bepaalde persoon, want ook dat was schering en inslag!

Tijdens de warme zomeravonden zaten de meeste mensen voor hun woonst buiten te genieten. Ze babbelden over koetjes en kalfjes, ook over de politieke situatie. Even verderop speelden de kinderen tot de duisternis viel.

De boerenwaluwen gierden met hoge snelheid, amper een meter boven de kasseien, happend naar insecten. Bij de eerste duisternis werden ze afgelost door vleermuizen die in grillige bochten ook hun maagje probeerden te vullen. Deze beestjes moesten we zeker met rust laten want er werd ons gezegd dat ze zich in onze haren zouden vastklampen... en ieder kind geloofde dat!! Om de muggen te verjagen maakte vader dan een klein kampvuurtje, het maakte van het avondgebeuren een gezellige bedoening...

In de winterperiode waren er de onder watergelaten' koebeemden'(de beemden achter de rij huizen westelijke kant van de K. Albertstraat) . Deze vlakte veranderde in een Breugeliaans landschap na enkele vriesdagen. Schaatsen en ijsstoelen wriemelden door elkaar.

Ook op weg naar school genoten we van de winter. Praktisch ieder jaar lag er een mooi sneeuwtapijt, ook in de straten. Deze werden echte ijsbanen, zeer geschikt voor glijbanen en voor onze ijsstoelen! We waren boos op de mensen die hun kachelaafval(= 'de hulle') op deze spekgladde weg smeten. We beseften toen niet dat vallen voor ouderen en volwassenen pijnlijker gevolgen kon hebben dan voor ons, kinderen... een kneuzing of 'blauw plek' deed ons niet!

Na de schooluren op een drafje naar huis. Op het gasvuur stond de koffiepot met resterende koude koffie (koffie + cichorei)... voor mij een lekkernij, zeker omdat ik het koele vocht uit 'den toot'(koffiehals) kon opzuigen; maar dit mocht moeder niet zien... Ze smeerde dan een dikke boterham met bruine suiker en hiermee kon ik niet vlug genoeg de straat op .

SPELEN was toen veel belangrijker dan studeren! Later zou daar verandering in komen want vader Nante dacht daar anders over...

"DE BEUZZ" was, naar mijn weten, wel de levende slagader van ons dorp. Ik kan me niet voorstellen dat in de Koning Albertstraat zo intens geleefd werd. Bij mijn weten zag ik daar nooit een kampvuurtje en speelden de kinderen daar niet op straat. Het opkomend verkeer maakte dit ook al gevaarlijker. Na de eerste oorlogsjaren waren er amper een vijftal autobezitters in het dorp.

oorlogse jeugdgebeuren (1)

Over de eetgewoonten tijdens en na de oorlog valt er ook wel wat te vertellen. Tijdens de oorlogsjaren werd ALLES wat eetbaar was gebruikt. Ik wil een ode brengen aan onze 2 kippen die ons regelmatig een eitje gunden, ik breng een ode aan grootvader Max die een stukje grond bewerkte om wat eigen groentjes te kweken en ik breng een ode aan de Walemse boeren die ons "waterversneden" melk verkochten. Daar die melk niet alle dagen op tafel kon komen maakte moeder dan maar biersoep: 2 flessen bruin tafelbier van 'den Talle' plus enkele soeplepels maïzena of "patattebloem", koken en klaar was Kees... maar Frans niet want ik griezel er nog van! Na de oorlog was er 'luxe': iedere dag moest ik na schooltijd een biefsteakje van 250gram gaan kopen bij Polidor of 'Jefke den beenhouwer'. Bij deze laatste was dat lapje vlees dikwijls lederhard. Dat wist de man wel want hij sneed het vlinderdun! Zaterdags trok moeder naar de Mechelse markt waar ze steevast een grote pot ovomaltine van meebracht. Iedere morgen was ik verplicht 2 tassen van dat goedje, tot heil van mijn groeiende botten, naar binnen te werken.

Ons dorp kende toen heel wat boeren-bedrijfjes: een stukje landbouwgrond vooral voor prei en bloemkool, praktisch geen serres, maar veelboeren bezaten wel enkele dieren. De meesten hadden enkele koeien, wat klein- en pluimvee en ook 1 à 2 varkens die ieder jaar vetgemest werden.

Aan de boerderij van Frans Van den Eynde in de Lange Zandstraat.

Justine Van den Eynde steekt asperges.

Het 'Schopdessel' (tussen het fort en de Lange Zandstraat) was vooral bestemd voor de kweek van prei, selder, spruiten en bloemkool. Battenbroek, doorsneden met vele grachten, was het gebied waar het vee aan zijn trekken kwam. Achter de jongensschool en langs de Lange Zandstraat werden lekkere asperges geteeld.

De meeste boeren mestten dus ook enkele varkens vet. Jaarlijks werd er minstens 1 naar de slachting geleid. Gelukkig dat toen Gaia nog niet bestond want het was een 'ondierlijk' gedoe! Het beest werd met 1 van zijn voorpoten aan een paaltje gebonden; met een zware voorhamer werd dan op de arme dieren-schedel ingeslagen. Een ijselijk geschreeuw was over het ganse dorp te horen... met een slagersmes werd dan de keel overgesneden... het bloed spoot dan in een grote emmer. Hiervan werden dan de zwarte pensen gemaakt en met de nodige kruiden op smaak gebracht. Tot slot werd het arme dier versneden. Als ik daar aan terugdenk...

Het woord comfort was ons onbekend. Alleen de rijken kenden dat: ze hadden een badkamer en misschien zelfs een WC met spoeling. De gewone mensen, waar wij ook toe behoorden, moesten het met veel minder stellen.

Het dagelijks toilet beperkte zich tot het wassen van armen, benen en aangezicht met water uit de pomp waarvan 'het leer' regelmatig versleten was. Wekelijks werd de emmer (ik zei bijna bad) met warm water gevuld en kreeg de rest van ons lichaam een opknapbeurt. In de zomer verhuisde ik met mijn emmer naar de zolder waar het lekker warm was. Bad of douche dateert bij de meeste mensen slechts vanaf 1960.

Dit was ook zo voor de toiletten. Aan ieder huis was ook een 'huiske' met in de deur dikwijls een hartje uitgesneden. Ik vraag me nog steeds af waarom een hartje!? Zo hartelijk wat dat 'huiske' niet. Het stond gewoonlijk los van de woonst. Dit kan ik begrijpen want in de zomer krioelde het van de vliegen en de 'dols' (bromvliegen) en in de winter vroom uw poep bijna vast aan de houten WC bril! De dagelijkse nieuwsberichten werden letterlijk aan uw gat geveegd... ze hingen in reepjes van 20X20 aan een koordje zo voor het grijpen...

Uit grootmoeders tijd

Wij vervolgen hier met enkele recepten van het boek uit grootmoeders tijd. We gaan verder waar we de vorige keer waren gestopt omdat we u zeker niets willen laten missen van deze schatten op zolder.

17. Neusverstopping

Zelfde als neusvalling. Ook een tube Goménol in de apotheek halen.

18. Neuszweren, ozena, enz.

Aftreksel van wijnruit opsnuiven, ook Goménol.

19. Neus-hooikoorts

Galangapoeder opsnuiven. Drank van Euphrase en Prêle.

20. De mond - Tandvlees

Bij tandpijn, gorgelen met het lauw aftreksel van een heulbol en kaaskeskruidwortel. Kinapoeder aan het tandvlees wrijven. Ook goed purgeren.

21. Tongpuisten

Purgeren. Bloed zuiveren. Een daarvoor bestemd wit brandstokje in de apotheek halen.

22. Vuile tong

Lever- en bloedkruid drinken en purgeren. Weinig maar dikwijls eten.

23. Gesprongen lippen

Bloed zuiveren en purgeren. Komkommerzalf halen en regelmatig gebruiken.

24. Keelontsteking

Gorgelen met kaaskeskruidwortel, met een stuk heulbol afgetrokken.

25. Amandelen, keelgezwel, kropgezwel

Notebladeren en zeewierthee.

26. Heesheid

Gorgelen met witte bouillonbloemen en koorzangerskruid. Stomen met eucalyptus.

27. De borst en de longen

Vallingen, bronchiet, asthma, tering
Met alle middelen bij twee of drie dagen hoesten, er tegen ingaan. Over 't algemeen zijn hysopus en aardveil de twee beste planten als thee. Teinture d'iode op de borst wrijven.

Een vetkaarsje op een stuk papier wrijven, wat opwarmen en op de borst leggen. Paardestaart als thee ook reuzegoed.

28. Het hart

Het is uw levensmotor. Verzorg hem goed. Zijn grootste dokters zijn rust, kalmte, stilte. Ook goed vloeibaar bloed. U nooit overeten. Tegen winden in maag en darmen is anijsthee genoeg bekend.

Kinderen die aan het hart lijden bevinden zich best met aspergewortelthee. Volwassenen met muguet. Voor een zwak hart: kolanoot.

Voor zenuwen aan het hart: valeriaan.

29. De maag

Daar kan een boek over geschreven worden. Maaglijders zijn er overtalrijk.

Voor zuur is condurangothee een mirakel. Voor zweren en alle maagpijnen, zelfs de kanker, hetzelfde plantje: condurango. Voor maaguitzetting, marjolijn- of organumthee. Voor gebrek aan eetlust: gentiaanwortel. Voor slechte spijsvertering: serpoletkruid.

30. De lever

Dit orgaan beheerst heel ons lichaam: vuil bloed, hoofdpijn en migraine, bruine ongezonde huid, suikerziekte, moedeloosheid, galachtigheid, galstenen, enz., dit alles komt van een lever die niet goed werkt. Onverdraaglijk jeuksel, jeuken na het waten. Broze nagelen, verstopping en wat al nog.

Leverlijders moeten suiker, vet en alcohol mijden. De leverreuzepiant is Mexikaanse boldo.

Nog twee zeer goede zijn: duivekervel en Chinese rabarberwortel.

Film- en archiefzaal

Zoals jullie ondertussen al wel weten en ondervonden hebben, zitten de "Croquetters", *onze roepnaam waarmee we onderling converseren*, nooit stil en altijd boordevol nieuwe ideeën.

Om de Walemnaars in de toekomst nog meer te kunnen laten genieten van de Walemse heemkunde, zijn we gestart met ons nieuwe project: in één van de lokalen op het Fort gaan we voor jullie een filmzaal / archiefzaal (her)inrichten.

Het is de bedoeling dat hier tijdens tentoonstellingen of rondleidingen films kunnen worden getoond, maar ook, dat er op regelmatige basis een dag of avond in de week zal zijn dat jullie ons *ondertussen gigantische* archief van foto's, boeken, films, genealogische databank, enz ... zelf kunnen komen bekijken en raadplegen.

Ons huidige archief dat momenteel is ondergebracht in een gedeelte van het memoriaal kan daar niet langer blijven wegens de vochtigheidsproblemen die we hebben door een lek in het dak.

Ons huidige archief dat we moeten verhuizen wegens vochtigheidsproblemen in het memoriaal.

Een lek in het dak van het memoriaal zorgt voor dringende herstellingswerken... alle financiële steun is welkom !

In ons nieuwe lokaal zullen we trachten alles onder de perfecte temperatuur- en vochtigheidscondities te bewaren, dit met behulp van een nog aan te kopen luchtdroger en klein verwarmingstoestel.

Om dit te verwezenlijken hebben we natuurlijk een extra ruimte nodig, en aangezien er op *onze binnenkoer* nog een lokaal aanwezig is, waar spijtig genoeg heel wat afval was achtergebleven van de

Tot 3 keer toe met een volle aanhangwagen naar het containerpark.

vorige opkuiswerken in de andere lokalen, hebben we aan Natuurpunt de toestemming gevraagd en gekregen om dit extra lokaal in gebruik te mogen nemen.

Met vereende krachten hebben we dan met enkele bestuursleden een grote opkuisdag gehouden en alles netjes naar het containerpark gebracht.

De laatste stofresten worden buitengewerkt

Na het optrekken van het stof waren we best tevreden van het behaalde resultaat.

Van zodra de filmzaal en het nieuwe archief in gebruik genomen kunnen worden zullen we dit zeker openstellen met de gepaste festiviteiten voor het Walemse publiek.

In de Klauw van de Adelaar

Wij willen hier graag even vermelden dat één van onze leden, Theo De Vos, die in ons Magazine ook al meerdere bijdragen heeft geleverd, een boek heeft uitgegeven over de Groote Oorlog.

Het was oorspronkelijk niet zijn bedoeling, maar al de informatie die hij wegens zijn onverzadigbare interesse in de krijgsgeschiedenis, en dan vooral 14/18, al sinds 1970 heeft vergaard in archieven, bibliotheken, enz... wou hij toch niet verloren laten gaan en heeft hij in dit boek samengevat.

En zoals men achteraan op het boek kan lezen:
"Dit boek leidt U eerst doorheen de chaotisch politieke achtergrond en neem U nadien heel uitgebreid mee, in gezelschap van verschillende legers, langs de strijdtonelen in onze contreien van Luik tot de Ijzer en ..."

Het boek (490 pag.) is te koop via de Standaard Boekhandel, Salvator en De Zondvloed te Mechelen, of kan ook rechtstreeks worden besteld via: theo.de.vos@telenet.be. De boeken worden dan aan huis of op het gewenste adres geleverd.

Open Monumentendag

zondag 10 september 2017

Noteer deze datum alvast in uw agenda !

Ook dit jaar kan u weer onder begeleiding van onze gidsen het Fort van Walem bezoeken.

Zij geven u tijdens de rondleiding een schat aan informatie over de gebeurtenissen op en rond het Fort

Zowel Heemkunde, krijgs- en bouwkundige geschiedenis als de natuur op het Fort komen aan bod.

Het memoriaal en de tentoonstelling met "Kruisweg van angst en dood" zijn tevens doorlopend te bezichtigen.

Napraten bij een drankje kan in ons plaatselijk "Estaminet - den Blindganger"

Neem ook even een kijkje op: www.fortwalem.eu

INHOUD

Editoriaal	3
Belgische krijgsgevangenen in Soltau	4
Open Fortendag - 21 mei	7
De costuimen van Waelhem	8
Jef (Poeske) Scherens	10
In onze kranten gelezen 1897	12
Vondelingen en adoptie	14
Mijmeringen	16
Ult grootmoeders tijd	18
Film- en archiefzaal	19